

A nagy kép

Lekció:
Textus: Gen. 1.26-31

2011. szept. 25.
Gazdagrét

Kicsoda az ember?

„*Miért gondolja azt az ember, hogy ő a teremtés koronája?*” címmel a következő blogbejegyzést olvastam az interneten: „*Nem mondanám, hogy sokat töprengtem ezen a kérdésen, viszont amikor feltettem magamnak, igencsak találónak és elgondolkoztatónak éreztem. Elvégre mitől jobb az ember, mint a többi élőlény ezen a bolygón? Mi az ami egyéb fajok fölé emeli civilizációnkat? Mondjuk okosabbak vagyunk mint a többi élőlény, de ez is csak folyton bajba kever minket, nemsokára elpusztítjuk a bolygót hatalmas eszünkkel. Viszont sok más tulajdonságban rövidebbet húznánk, ha versenyre kerülne sor. Például a disznó sokkal több ideig élvezi az orgazmus örömét, mint az ember. Tessék, már is van mit irigyelni. A patkányok úgy belakták városainkat, hogy otthonosabban érzik magukat benne, mint a szabadban. Szóval jobban alkalmazkodnak nálunk. A csótányok sokkal jobban bírják az extrém körülményeket nálunk, tehát a túlélőképességünk is gyengébb mint az övék. Bőven vannak tökéletesebb élőlények mint az emberek ezen a világon és nem is kell túl messze menjünk ahhoz, hogy megleljük ezeket. Csak tudnám, hogy őket miért zárták ki a Paradicsomból...*”

Hozzátehetnénk még, hogy a csimpánz és az ember teljes örökítő információja (genomja) között 1.2% eltérés van (Raskó István: Honfoglaló gének, 20.), amit az előbbi kirohanás szellemi nívóján úgy is értelmezhetnénk, hogy 98.8%-ban csimpánzok vagyunk, a maradék kb. 1% pedig hibahatáron belüli (a genetikában nem!). Vagy azt is arcába vághatnánk a „teremtés koronájának”, hogy mit akar az, akinek 70%-a víz, a maradék pedig különböző kémiai anyagok, bibliai kifejezéssel por és hamu. Miben különbözik bármilyen más állattól? És akkor még nem beszéltünk olyan radikális zöld mozgalmakról, akik szerint a bolygón az ember a legkártékonyabb állat, hiszen ő számolja fel a saját és egész környezete életét.

Mindezek fényében nehéz dolga van annak, aki a bibliai teremtéstörténetet veszi alapul, amikor felelni akar a kérdésre: kicsoda vagy micsoda az ember? Múlt héten kezdtük a „Nagy kép” c. sorozatunkat, amelynek során a Bibliát, Isten kijelentését egy olyan nagy és egyetemes történetként kívánjuk látni, amely történet az emberiség, és benne az egyén története is. Egy olyan nagy összefüggést jelentett ki az, aki mindeneket kézben tart és vezet, ami a mi saját életünknek keretet, célt, méltóságot, jelentést ad. Ha ez a történet – amelynek „fejezetei” a teremtés, az Istentől való elszakadás, az összegyűjtés munkája Izrael és Jézus Krisztus által, majd a végső beteljesedés – létezik, akkor részesei vagyunk akár ismerjük és elfogadjuk, akár nem. Nem a mi hitünk alkotja a történetet, de a hitünk által leszünk tudatosan részeseivé, előmozdítóivá, Isten munkatársaiivá.

A múlt héten a teremtés művéről beszéltünk, ma este annak egy részletét, a hatodik nap eseményét, az ember megalkotását vizsgáljuk. Bibliamagyarázók hangsúlyozzák, hogy az irodalmi szerkesztés eszközét segítségül hívva a Szentíró úgy

építette fel a teremtéstörténetet, hogy minden az ember megformálására tekintett előre (a „teremt” ige háromszori használata, a leírás a korábbiakhoz képest részletes volta ezen eszközök). Isten létrehozott egy otthont, egy szentélyt, a kozmoszt, hogy majd elhelyezze benne az embert, aki az ő képmása és hozzá hasonló. Nem kérdés, hogy érte jött létre az egész teremtői mű. Ezt akkor is ki kell mondani a bibliai szöveg alapján, ha már most feszül bennünk az ellenkezés: mi ez a önző, emberközpontú, szűklátókörű megközelítés? E felbolydulásunk mögött meg az áll, amire már utaltam, hogy tudjuk, mennyit ártott és árt az emberiség a világnak. Hiszen mi szennyezzük a levegőt és mi mérgezzük a vizeket, mi irtjuk ki az erdőt és pusztítjuk ki a fajokat, mi háborúzunk és mi készítettük el azokat az eszközöket, amelyekkel bármikor el tudjuk pusztítani bolygónkon az életet. Tartható-e egy olyan eredet történet, ami látszólag éppen ezt az önző, pusztító hozzáállást erősíti meg?

A válasz abban rejlik, hogy mit is jelent, hogy Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette az embert, hogy az ember „istenképű” lény. Goldingay megjegyzi (Old Testament Theology, 102), hogy miközben az itt használt kifejezés önmagában nem határozza meg, hogy mit jelent embernek lenni, de megnyitja annak útját, hogy ezt megtudjuk. Ahogy Isten és az emberiség története kibontakozik, úgy tudunk meg egyre többet az istenképűség jelentéséről. Amint tudatosul bennünk egy–egy vonása annak, hogy mit jelent embernek lenni (racionális lények vagyunk, érzelmi lények vagyunk, vallásos lények vagyunk, erkölcsi lények vagyunk, kapcsolatban élünk, alkotunk, stb.), ez mindig arra indít, hogy Isten természetét is kutassuk, akinek képére és hasonlatosságára formáltattunk. Az következő két hétben emberi mivoltunk két olyan oldaláról lesz szó, amit a mai szakasz elénk ad: a világ meghódítása, az uralkodás – azaz a munka; valamint férfi és nő kapcsolata. Ma azonban az istenképűségnek csak egyetlen vonatkozásával szeretnék foglalkozni: az ember kapcsolatra teremtett lény. 1. Minden ember egyenlővé teremtett, 2. Minden ember Istennel való közösségre teremtett, 3. Hogyan élhetjük ezt meg?

I. Minden ember egyenlővé teremtett

Az, hogy az istennek vagy isteneknek képe, képviselője van a földön, jól ismert gondolat Izrael szomszédai, a közel-keleti népek között. A királyságot isteni eredetűnek tartották, a király vagy a fáraó isteni eredettel, isteni tulajdonságokkal bírt. A teremtéstörténet azonban valami olyat állít, amit méltán nevezhetünk radikálisnak, sőt, felforgatónak az istenkirály által uralt társadalmak életében. Talán ma úgy fogalmazhatjuk, hogy „demokratizálta az istenképűséget”, hiszen ami bizonyos népeknél csak a királynak járt, az a teremtés történet hitvallása által minden egyes embernek adatott. A Biblia azzal kezdi az emberiség történetét, hogy minden egyes ember, kezdettől fogva, Isten képét hordozza, Isten képét testesíti meg ebben a világban.

Ez először is alapvető, mély, egyetemes egyenlőséget teremt minden ember között. Az emberi jogok, amelyekre olyan sok hivatkozás esik napjainkban, innen, ebből a bibliai gondolatból fakadnak. Miért illet mindenkit egyenlő méltóság, jog és szabadság? Mert minden egyes ember magán hordozza alkotója képét. Minden

ember egyedi és megismételhetetlen (ezért vet fel etikai kérdéseket a klónozás lehetősége). Hogy az istenképűségünk hol rejlik a 70% vízben, és a 30% ásványi anyagban – nem tudom. Hogy megtalálható-e a csimpánztól eltérő 1.2%-os genetikai információban – kétlem. De amennyiben minden ember Isten képének hordozója, akkor nemre, bőrszínre, vallásra, társadalmi helyzetre, etnikai származásra való tekintet nélkül egyenlő. Ugyanakkor ez az egyenlőség a bibliai gondolkodás szerint nem abból fakad, hogy „demitológizáljuk” azt, hogy a király Isten képviselője, mondván, ez a felvilágosodott korban bugyutaság. Sőt, éppen az ellenkezője igaz: azzal, hogy az ember Isten képviselője a földön, maga is királyi méltóságot nyer: „*Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és a földön mozgó minden élőlényen!*” A Biblia hitvallása az istenképűséget, és az ebből fakadó királyi méltóságot nem elveszi az uralkodótól, hanem kiterjeszti minden emberre.

Ha minden ember istenképű, akkor nincs értékesebb és felesleges. Ha minden ember lényegileg, Isten által teremtve, a teremtőtől ma is ismerve és szeretve egyenlő, akkor mi könnyen beláthatjuk, milyen távol állunk ettől az Istentől. Hiszen mi alapvetően nem ezen a legmélyebb és legalapvetőbb mércén mérjük az embert – sem másokat, sem magunkat. Még ha elvben egyet is értünk azzal, hogy minden ember egyenlő, sőt, még ha valaki harcos jogvédő is, aki fellép a kisebbségek érdekében, vajon mit tart az ember értékének? Amikor önmagadra gondolsz, miben áll igazi értékességed, méltóságod? Mire vagy büszke, miből merítetted a magabiztosságod? Vagy fordítva: minek a hiányában tartod magad értéktelennek? Mi lenne az, ami, ha megadatna, úgy érzed, igazán a helyedre tenne a többi ember között? Ahányan vagyunk, annyiféle választ adhatunk erre a kérdésre. Van, akinek a családalapítás (férj vagy feleség és gyerek), másnak egy bizonyos társaságba való bekerülés számít. Megint mások pénzen vásárolható javakhoz kötik (pl. márkás cuccok), esetleg egy bizonyos egyetem elvégzése, tudományos fokozat megszerzése, munkahelyi pozíció elnyerése az, ami azt az érzetet kelti, hogy valaki vagy. Lehet ez a családi háttеред, a személyes vonzerőd, kisugárzásod, művészi képességeid, szexuális hódításaid száma, vagy éppen intellektuális kifinomultságod. És leggyakrabban nem is tudatos, hogy mi az, ami lényed legmélyén meghatároz. És most jól figyelj: ami a szíved legmélyén meghatározza, hogy mitől tartod magad értékesnek, ugyanaz fog vezetni abban, hogy miben látod a másik ember értékét, méltóságát. Ez még akkor is igaz, ha különben nyitott vagy mások felé, segítesz a nyomorultaknak, teszel a hajléktalanokért, cigányok között dolgozol. De vajon azért teszed ezt, mert őket Isten képének tartod, vagy azért, mert akkor vagy értékes a magad szemében, ha jól teszel másokkal?

Az istenképűség gondolata, ha komolyan és következetesen vesszük, radikálisan átalakítja azt, hogyan viszonyulunk a másik emberhez. Ahhoz, hogy ez hatással legyen ránk, és rajtunk keresztül a körülöttünk élőkre, a társadalomra, először nekünk kell kapcsolatba kerülnünk életünk ezen elrejtett, eltemetett valóságával.

II. Minden ember Istennel való közösségre teremtett

Ha az ember Isten képére és hasonlatosságára lett formálva, és ez azt jelenti, hogy őt képviseli a földön, akkor nyilvánvaló, hogy kapcsolatban kell lennie azzal, aki alkotta. Az istenképűség nem egy tulajdonság, amit annak hiányában is birtokolunk, aki ezzel megajándékozott; sokkal inkább arra való lehetőség, felhívás, hogy közösségekben éljünk azzal, aki alkotott. Azt hordozza magában, hogy Isten beléphet az ember életébe, megszólítja őt, aki válaszol neki. Isten, aki szólt és lett, a beszéd képességét adta az embernek; Isten, akinek Lelke életet hívott elő, a maga Lelkét lehelte az emberbe (Gen. 2.7). Ezt a közeli kapcsolatot jól illusztrálja, amikor a történet elbeszélője így ír Ádám fiának születéséről: „Ádám ... fiút nemzett, magához hasonlót, a maga képmására, és elnevezte Sétnek.” (Gen. 5.3). A fiú pedig nyilvánvalóan nemcsak hordozza apja képmását, hasonlatosságát, hanem kapcsolatban áll vele – haláláig. Mivel azonban minden analógia töredékes, ez is: az ember nem növi ki a teremtőjével való kapcsolatot, sőt, éppen abban növekszik.

Ha tehát ott van bennünk valami Isten képmásából és hasonlatosságából, hogyan kerülhetünk kapcsolatba vele? Hogyan juthatunk el legigazibb énünkig, legmélyebb identitásukhoz? Hogyan ismerhetjük fel igazi méltóságunk, legalapvetőbb értékességünk? Hogyan biztosíthatjuk, hogy újra és újra ebből a középpontból éljük az életünk, és így tudjunk tekinteni minden más emberre?

A nagy történet „második fejezete” arról beszél, hogy az ember elszakadt Istentől, és ezért a korábban Istennel és a másik emberrel meglévő nyílt, őszinte, magától értetődő szeretetkapcsolata megromlott. Ahogy egyes teológusok fogalmaznak, istenképűsége összetört. Nem szűnt meg istenképű lenni, de valami eltorzult, kifordult, odalett. Nem tudja már, hogy valójában kicsoda és miért van itt ebben a világban; nem sugárzik róla a teremtés és a teremtő szépsége, dicsősége; nem él harmóniában a természettel és a másik emberrel.

Kell tehát egy helyreállító. Kell egy összekötő. Kell a gyógyulás. Kell valaki, aki egészen mélyen, az ember lényé legmélyén összerakja azt, ami eltört. Aki kibontakoztatja azt, ami a romok alá szorult. Aki feltámasztja azt, ami meghalt. Ha a teremtőnek fontos az ember, akkor bizonyosan nem hagyja annyiban a történetet, hogy hát elromlott, akkor elromlott. Ki hagyná összetörve azt, akit saját képére és hasonlatosságára nemzett, a saját gyermekét, ha hatalmában állna segíteni? Ha tehát igaz a történet eleje, és Isten teremtette a világot, és benne az embert, akkor kell lennie folytatásnak. Ha létrehozta a világot, akkor kell, hogy legyen hatalma arra, hogy helyre is állítsa azt – és benne minket. A folytatásról így vall Pál apostol: „*Ő a láthatatlan Isten képe...*” (Kol.1.15) Ő, Jézus Krisztus. Az ember, aki tökéletes, hibátlan. Tökéletes kapcsolatban az Atyával: tudja, hogy kicsoda, Isten Fia. Istenképűsége romlatlan, az Atyával folyamatos, nyílt, őszinte közösségekben van. És ugyanakkor ezt éli meg az emberek felé: nem személyválogató, nem státusz, vagyon, egészség alapján értékeli; nem számít neki, hogy valaki a társadalom kivetettje vagy éppen ünnepeltje. Mindenki a teremtő képét és hasonlatosságát látja, mindenki azt, amire az Atya alkotta, és mindenkit ehhez akar visszavezetni. Mindenkit végtelen értékűnek tart, függetlenül attól, hogy az illető magát minek gondolja. Ez a küldetés, ami abból fakad, hogy Ő Isten tökéletes, romlatlan képe, abban csúcsosodik ki, hogy akik ezt nem bírták elviselni, kivégezték őt. De van ennek egy mélyebb síkja is: azért török össze az ő élete, hogy a mi

összetört életünk meggyógyuljon. Azért száll le az elutasítottság, a meggyalázottság, a kínhalál, a váltságshalál mélységébe, hogy ezáltal a teremtő Isten bennünket kiszabadítson abból a mélységből, ahova azáltal kerültünk, hogy megtagadtuk őt. Azért áll előttünk véresen, meggyötörten az Isten képe, hogy megismerjük benne azt, aki szeret, és akinek annyira fontosak és értékesek vagyunk, hogy Fiát adja értünk. Magadhoz tudod-e ölelni Isten képét Jézusban? Meg tudod-e látni Isten képét a nyomorultban, a betegben, a gyűlölködőben, a cigányban, a szépben, a csúfban, a sérültben, a politikusban, a szegényben, a gazdagban...? Jézusban ismered fel, egyedül őbenne éled át, hogy valójában ki vagy, hogy mennyire szeret a teremtőd, hogy milyen fontos és értékes vagy neki - miközben telve van az életed bűnnel, szennyel és mocsokkal... És ő mégis szeret és meghal érted, hogy te szerethess másokat.

III. Hogyan élhetjük ezt meg?

Először gondoldj arra, hogy kik azok az emberek, akiket szíved mélyén lenézel, megvetsz, sőt, talán gyűlölsz. Lehet valaki, akit naponta láatsz. Megbántott, megalázott, becsapott, kifosztott... Nézz rá magadban, és közben lásd magad előtt a megfeszített Jézust: ez az ember is Isten képe, érte is meghalt Jézus, neki is szüksége van rá. És tedd fel a kérdést: Uram, ha ez igaz, mire hívsz?

Melyik az az embercsoport, vagy embertípus, akitől viszolyogsz? Akik félelmet, vagy undort, vagy gyűlöletet keltenek benned. Idézd magad elő őket, és tedd fel a kérdést: ők is Isten képére teremtettek? Igaz, hogy lényegileg nem vagyok náluk értékesebb? Természetesen nem mindegy egy közösség, egy társadalom életében, hogy valaki hasznos és építő tagja annak a közösségnek, vagy pedig parazita. De ez az igazság, ha Jézus követője vagy, relatív igazság. Fontos és számít, de ezt meghaladja az, hogy Isten őt nem szereti se jobban, se kevésbé, mint téged; és neki sincs sem több, sem kevesebb szüksége Jézusra, mint neked. Hiszed ezt? Ha nem, fogalmad sincs, hogy miért halt meg érted Jézus.

Jövő héten járj nyitott szemmel a városban. Vedd észre, akit eddig nem vettél észre; tekints emberként arra, aki eddig csak kényelmetlenség volt: a bűdös hajléktalan, a cigány suhanc, a plazacica, a maffiózó, az idegen kultúrából származó, a gépies mozdulatokat követő eladó... még egy politikus is. Ne tégy semmi mást, csak lásd, mint embert, mondd el magadban, hogy ő is Isten képe, és imádkozz érte. Ha a szemébe nézel, és rámosolyogsz, ha köszönsz neki, és mondasz két kedves szót – ehhez lehet, hogy már több hét kell – akkor emberszámba vetted. És megerősítetted benne, hogy ő is ember... pedig lehet, hogy már nem is gondolta. Amikor valakit emberszámba veszel, akit nem szoktak abba venni – Isten képeként, Isten eszközeként cselekszel. Istent hordozod, Jézust hozod közel, az ő nevében közvetítesz áldást. Pedig nem teszel semmit, csak ember vagy. Isten óriási lehetőséget adott nekünk, amit Jézus Krisztus megváltása és szabadítása által magunkénak tudhatunk: emberséges emberek lehetünk. És kell-e ennél több?
ÁMEN!